

HET LIBELLENJAAR 1989

Vanaf 1988 heb ik van de volgende mensen formulieren en/of losse gegevens over het voorkomen van libellen mogen ontvangen: Marc Argeloo, Matthias Bogenschutz, Bram Couperus, G. Jannis, Govert Jansen, W.J.A. Hoefnagel, Roy Kleukers, Marjolein Koopmans, Eric Last, Gerard Maes, J.R. Marquart, Hans Moet, Henk Moller Pilot, Willem Renema, Evert Ruiters, John Smit, Henk Vallenduuk, Cor Winterring en H.J. van Woerden. Hierbij wil ik hen daarvoor hartelijk danken. Aparte vermelding verdienen Tienieke de Groot, Harry Hendrickx, Ernst Storm en Weia Reinboud, van wie ik jaarlijks veel gegevens ontvang.

De meest sensationele gegevens die ik van afgelopen jaar binnenkreeg waren afkomstig van G. Jannis, die in 1989 het gebied de Hoort te Budel-Dorplein voor de eigenaar Budelco/KZM heeft geïnventariseerd. Hij trof hier 25 libelle-soorten aan met als interessante soorten: *Platycnemis pennipes* (10 exx.), *Ceriagrion tenellum* (10 exx.), *Aeshna isosceles* (10 exx.) en als toppers *Somatochlora flavo-maculata* (91-100 exx.), *Orthetrum*

coerulescens (10 exx.) en *Sympe-trum depressiusculum* (91-100 exx.). Hiermee lijkt de Hoort, ondanks de hoge concentraties zware metalen die rond de zinkfabriek worden gevonden, op gebied van libellen momenteel één van de allerbelangrijkste (natuur)gebieden in Nederland te zijn. Dat zware metalen voor een rijke libellenfauna geen directe belemmering hoeven te zijn merkte ook Schmidt (1987) reeds op. Het mechanisme dat hieraan ten grondslag ligt is nog onbekend. Denneman (1990) toonde echter aan dat ook sommige soorten kevers, in tegenstelling tot andere onderzochte groepen ongewervelden, in staat lijken om accumulatie van zware metalen te kunnen vermijden, of te kunnen tolereren.

Op een zomerkamp van de NJN is van 4 tot en met 10 juli de streek rond Mechelen in zuid-Limburg redelijk goed onderzocht op libellen. Hieruit bleek nogmaals hoe arm deze streek op het moment aan libellen is. De geconstateerde sterke achteruitgang van *Calopteryx virgo* in de afgelopen jaren op de Geul (Wasscher 1989) kon worden bevestigd. Er werden langs de Geul

ten zuiden van Epen slechts enkele exemplaren gezien, terwijl hier in 1976 in dezelfde tijd van het jaar nog 200 exx. werden geteld. Gezien het feit dat de waterkwaliteit van de Geul zich in de afgelopen jaren juist iets lijkt te hebben verbeterd (Tolkamp 1990) zou de oorzaak voor deze sterke afname misschien eerder toe te schrijven kunnen zijn aan het uitzetten van vis. Vanaf 1980 zijn namelijk aanzienlijke hoeveelheden van de beekforel (*Salmo trutta*) en regenboogforel (*S. gairdneri*) in de zuid-Limburgse beken uitgezet (Hermans *et al.* 1990). De spectaculairste waarneming op het kamp werd gedaan door Robert Ketelaar, die op 11 juli, bij de Heijmansgroeve, boven de Geul een patrouillerend mannetje van *Cercion lindenii* waarnam. Ondanks het feit dat het een zichtwaarneming betreft lijkt mij de waarneming, gezien de gegeven beschrijving, aannemelijk. Het opmerkelijke van deze waarneming is dat in 1975 een tandem van dezelfde soort op exact dezelfde plaats is waargenomen.

Door H. Hendrickx werd bij een ruim één jaar tevoren gegraven amfibieënpoel ten zuiden van Breda *Ischnura pumilio* gevangen. Deze soort, en *Libellula depressa* zijn de

voornaamste pionierssoorten die in eerste instantie van de recente hausse in het aanleggen van deze poelen zullen profiteren. De meeste poelen lijken mij echter te klein en te voedselrijk om op de lange duur een interessante libellenfauna te kunnen herbergen.

Op beide dagen dat in 1989 libellenexcursies naar het Eindhovens kanaal bij Geldrop waren gepland regende het. Hierdoor werd de in het ContactBlad aangekondigde excursie afgelast. De voor 1 juli, in de Amoeba, aangekondigde excursie hadden we ondanks het weer wel door laten gaan. Hier waren vier aanwezigen, te weten, Eda & Hilde Spronck, Ed Romeijn en ondergetekende. Er werden slechts zes libellesoorten gezien, allen juffers. De interessantste soort was *Platycnemis pennipes*, waarvan, nadat het droog werd, 50 exemplaren werden waargenomen. Er is vooral aandacht besteed aan de zonerings van de vele soorten waterplanten in het kanaal; daarnaast werd een dood exemplaar van de Gevlekte Amerikaanse rivierkreeft (*Oronectus limosus*) gevonden.

Verder hierbij nog enkele leuke losse waarnemingen die in 1989 werden gedaan. *Leucorrhinia*

pectoralis werd door Kees Marijnissen op de Kogelvanger, ten zuiden van Breda, waargenomen. Van *Ceriagrion tenellum* werden door Harrie Hendrickx 3 exx. vastgesteld bij de Lokker, een rietmoeras bij het landgoed "de Pannehoef", tussen Rijsbergen en Zundert. Met het warme zomerweer in 1989 heb ik zelf een zeer vroege waarneming van *Sympetrum danae* kunnen doen: op 20 juni zag ik een teneraal wijfje bij het Pluismeer bij Lage Vuursche.

Tot slot een aanwijzing voor mensen die gegevens uit dit artikel zouden willen citeren. De meest aangewezen manier hiervoor is het noemen van zowel de naam van de waarnemer als van de auteur; bijvoorbeeld: (E. Storm in: Wasscher 1990).

Marcel Wasscher, Minstraat 15bis,
3582 CA Utrecht

Literatuur

Denneman, W.D., 1990. Voorkomen van *Cymindis humeralis* op

een met zware metalen belaste locatie (Coleoptera: Carabidæ). Ent. Ber. 50 (1), pp 4-6

Hermans, J.T., R. Gubbels, F. Schepers & R. Schols, 1990. Het belang van de Zuidlimburgse beken voor de fauna. Natuurh. Maandbl. 79 (3/4), pp 71-104

Schmidt, Eb., 1987. Een rijke libellenfauna op een met lood verontreinigd bezinkbekken van een voormalige loodmijn in de Noord-Eifel. ContactBl. ned. LibellenOnderz. (14), p 3

Tolkamp, H.H., 1989. De ontwikkeling van de waterkwaliteit in de Zuidlimburgse beken. Natuurh. Maandbl. 79 (3/4), pp 125-137

Wasscher, M.T., 1989. De beek-schaatsenrijder, *Gerris najas*, en de bosbeekjuffer, *Calopteryx virgo*, op bosbeken: hun monitorwaarde en het beheer van hun biotoop. In: Insektenfauna en Natuurbeheer, W.N. Ellis (Ed.), Wet. Med. KNNV 192, pp 65-82